

Τα λοιμοκαθαρήρια του λιμένα της Ερμούπολεως προ του 1840

Αυτό που αλλάζει τα πάντα και για πάντα στο νησί της Σύρου, είναι το γεγονός της πλημμυρίδας των προσφύγων που την κατέκλυσαν μετά τις σφαγές της Χίου, των Κυδωνιών και των Μοσχονησίων το 1822, των Ψαρών και της Κάσου το 1824.

Μέχρι τότε, η όποια λοιμοκάθαρση με τους όρους του Οθωμανικού κράτους, γινόταν στο νησάκι του Αγίου Νικολάου στην είσοδο του λιμανιού, σε πρόχειρες ξύλινες παράγκες, αλλά όχι μόνον σε αυτό. Είναι εύλογο να υποθέσει κανείς ότι και το Γαϊδουρονήσι, σημερινό Φανάρι, εχρησιμοποιείτο από τότε για τέτοιους σκοπούς, ιδίως σε περιπτώσεις κρουσμάτων χολέρας ή πανούκλας στα πλοία που ήθελαν να μπούν στο λιμάνι της Σύρου.

Γρήγορα όμως η θέση στο Νησάκι (αν ποτέ χρησιμοποιήθηκε για λοιμοκάθαρση μετά τον ερχομό των προσφύγων – πράγμα για το οποίο πολύ αμφιβάλλω) εγκαταλείφθηκε και ήδη το 1827 όταν ο L. A Gosse βρέθηκε στη Σύρο, το λοιμοκαθαρήριο είχε μεταφερθεί δίπλα στο πρώτο ναυπηγείο της Ερμούπολης, εκεί που βρίσκονται σήμερα οι εγκαταστάσεις του Νεωρίου. Γράφει ο Ελβετός γιατρός στο βιβλίο του «Relation de la peste qui a regne en Grece en 1827 et 1828» που εκδόθηκε στο Παρίσι το 1838: «*Το Λαζαρέτο ήταν σε ένα ξηρό, βραχώδες ακρωτήριο που σχημάτιζε μια προεξοχή στο βάθος του λιμανιού, ένα τέταρτο της ώρας απόσταση από τις πόλεις της Ερμούπολης και της Άνω Σύρου*». Από την πιο πάνω περιγραφή προκύπτει άμεσα ότι αποκλείεται η θέση στο Νησάκι σε κάθε περίπτωση. Όμως εντύπωση κάνει ότι η προσπέλαση σε αυτό απαιτούσε ίσο χρόνο, τόσο από την Ερμούπολη όσο και από την Άνω Σύρο. Η μόνη δυνατή εξήγηση που μπορώ να δώσω είναι ότι η εκτεταμένη δαιδαλώδης παραγκούπολη στον χώρο του λιμανιού, δυσκόλευε την διά ξηράς πρόσβαση σε αυτό και ότι προφανώς ο Gosse, σαν αφετηρία για να μετρήσει τον χρόνο από την Ερμούπολη προς το λαζαρέτο, λαμβάνει το χώρο του λιμανιού όπου προσεγγίζαν τα πλοία, ήτοι το χώρο των εγκαταστάσεων των αποθηκών της διαμετακόμισης, και όχι βέβαια τις εγκαταστάσεις του ναυπηγείου – καρνάγιου που ήταν ακριβώς δίπλα του σε απόσταση δύο λεπτών της ώρας. Όσο για την απόσταση από την Άνω Σύρο, πράγματι ο χρόνος αυτός του ενός τετάρτου της ώρας μέχρι το λοιμοκαθαρήριο, είναι εύλογος.

Η εγκατάσταση αυτή στο σκίτσο χάρτη του Ιουλίου 1834 «Golf und Hafen von Syra, Skizze von Anton Zaech und Ludwig von Weber» ονομάζεται «Alte Quarantäne Anstalt» , δηλαδή Εγκατάσταση Παλαιού Λοιμοκαθαρητηρίου, και αποτυπώνεται στη θέση όπου το σημερινό Νεώριο , προς επιβεβαίωση πρώτον του Gosse ότι το 1827 ήδη εκεί ήταν το Λοιμοκαθαρητήριο και δεύτερον ότι ήδη από το 1834 προγραμματιζόταν η ανέγερση του νέου Λοιμοκαθαρητηρίου και μάλιστα είχε επιλεγεί και η θέση του από τότε, στην περιοχή όπου τελικά και κατασκευάστηκε. Περαιτέρω η εγκατάσταση αυτή έχει αποτυπωθεί στο ca. 1840 σχέδιο του μηχανικού Λ. Ζαβού , αλλά και σε δύο ζωγραφικούς πίνακες της ίδιας εποχής του του W. von Weiler . Στο σχέδιο του Ζαβού φαίνεται ένα κτίριο, του οποίου ένα τμήμα είναι ισόγειο και ένα τμήμα δώροφο, ενώ στους πίνακες του Weiler φαίνεται ένα ισόγειο περιτειχισμένο κτίριο.

Στο ίδιο πιο πάνω βιβλίο του ο Gosse κάνει αναφορά και σε έναν άλλο υγειονομικό χώρο που προστέθηκε το 1828 στην προκουαία προς την είσοδο του λιμανιού , αναφερόμενος προφανώς στο υγειονομείο, το οποίο πάντοτε ως προς τη φύση του και τη λειτουργία του δεν πρέπει να συγχέεται με το λοιμοκαθαρητήριο. Το υγειονομείο εκδίδει και εξετάζει τις πιστοποιήσεις , πατέντες (patentes, bills of health) των πλοίων, ορίζει τη διάρκεια της καραντίνας, ενώ το λοιμοκαθαρητήριο εκτελεί τη διαδικασία της κάθαρσης .

Ως προς τις διαδικασίες της λοιμοκάθαρσης και το πως διεκπεραιώνονταν αυτές στο λαζαρέτο της Σύρου, ο Gosse είναι εξαιρετικά διαφωτιστικός από πολλές πλευρές . Χαρακτηρίζει τους υγειονομικούς θεσμούς της Σύρου γελοίους, τόσο για το 1828, όσο και για το καλοκαίρι του 1827 που είχε πάλι βρεθεί στο νησί. Μας πληροφορεί για το προσωπικό του υγειονομείου το οποίο αποτελείτο από έναν διευθυντή, ένα γραμματέα, έναν γιατρό, έναν επόπτη, έναν αρχιφύλακα και δύο κωπηλάτες για την βάρκα του υγειονομείου, αλλά και για το προσωπικό του λοιμοκαθαρητηρίου, ήτοι έναν διευθυντή, δύο φύλακες, έναν αρχιφύλακα και για έναν μεγάλο αριθμό περιστασιακών φυλάκων, οι οποίοι δεν έπαιρναν κανένα μισθό από το κράτος και των οποίων η υπηρεσία ήταν εντελώς ασαφής και ως εκ τούτου η επιλογή των ιδίων αυτών ήταν μακράν πάσης αυστηρότητας στα ζητήματα ηθικής, όπως άλλωστε και των λοιπών υπαλλήλων.

Εξετάζοντας λεπτομερώς τη λειτουργία του λοιμοκαθαρητηρίου ο Gosse , τονίζει ιδιαίτερα την έλλειψη στοιχειωδών προφυλακτικών μέτρων, αναφέρει χαμηλά και κρύα δωμάτια . Ο κάθε επιβάτης προς κάθαρση , εφ' όσον διέμενε στο λοιμοκαθαρητήριο έπρεπε να πληρώνει ένα τούρκικο πιάστρο την ημέρα, χώρια τα έξοδα για τις τυχόν προσωπικές υπηρεσίες των φυλάκων και τα έξοδα διατροφής, ενώ αν παρέμενε προς κάθαρση στο πλοίο έπρεπε να πληρώνει έξη τούρκικα πιάστρα την ημέρα. *«Με μιά λέξη όλα έτειναν στο πως να υφαρπάσουν από τους πλοίαρχους και επιβάτες όσο το δυνατόν περισσότερα χρήματα»*. Υπολογίζει τα μηνιαία εισοδήματα του υγειονομείου σε 7.500 τούρκικα πιάστρα, χωρίς τα αθέμιτα έσοδα, ποσό το οποίο θεωρεί ως επαχθή φόρο για το εμπόριο, μάλιστα ενάντια σε κάθε κανόνα υγιεινής. Η κάθαρση στα εμπορεύματα δεν ήταν παρά μια τυπικότητα η οποία συνήθως παρελίπετο , το υγειονομείο ήταν ταυτοχρόνως τόπος κατασκοπείας και το κάπνισμα των εγγράφων τις περισσότερες φορές δεν ήταν παρά μια δικαιολογία για την παραβίαση της μυστικότητας των επιστολών ή για την υπεξαίρεση αντικειμένων *«όπως εγώ ο ίδιος έχω παραστεί μάρτυς»*. Αποδίδει την μη διάδοση της πανούκλας του 1828 από την Πελοπόννησο , όπου είχε εκδηλωθεί, στα νησιά του Αιγαίου , όχι στα μέτρα της λοιμοκάθαρσης, αλλά στην απόσταση μεταξύ τους και χωρίς αμφιβολία σε κάποια άγνωστη αιτία. Τέλος σχολιάζει την καποδιστριακή υγειονομική διάταξη του Αυγούστου του 1828 , η οποία όμως διανεμήθηκε πολύ αργότερα, ως συλλογή των βενετικών, γαλλικών, τοσκανικών και παπικών διατάξεων με κάποιες τροποποιήσεις από τον συγγραφέα της κερκυραίο δικηγόρο Γεννατά . *«Αρκεί να την διαβάσει κανείς για να καταλάβει ότι οι διαδικασίες που ακολουθούνται εδώ και δύο αιώνες στους κανονισμούς της καραντίνας έχουν διατηρηθεί σε αυτήν την διάταξη»*.

Όμως για το λαζαρέτο της Αίγινας ο Gosse , πέρα από ότι αναφέρει τα καλύτερα σχόλια, όχι τόσο για τη λειτουργία του, όσο για την οικοδομή και τη λειτουργικότητα του, μας παραδίδει ένα σχέδιο του εξαιρετικά σημαντικό από πολλές πλευρές. Για την περίπτωση της Σύρου εξαιρετικά σημαντικό, ώστε να γίνει αντιληπτή η μετάβαση από ένα λαζαρέτου τέτοιου τύπου στο από κάθε άποψη νεωτεριστικό νέο λοιμοκαθαρητήριο του 1840.

Ας αφήσουμε όμως τον Gosse, αυτή την μεγάλη προσωπικότητα της ιατρικής της Γενεύης με απήχηση σε όλη την Ελβετία αλλά και την Ευρώπη γενικότερα, που πέρασε και από τη Σύρο τη χρονική στιγμή της γέννησης της Ερμούπολης , σε ηλικία 36 χρόνων, και μας άφησε

τόσο ζωντανές, έξυπνες, ανιδιοτελείς και άμεσες περιγραφές που φανερώνουν έναν σπουδαίο ερευνητή όχι μόνο της ιατρικής αλλά και των ανθρώπινων παθών γενικότερα , και ας έλθουμε στα «σκωληκόβρωτα» αρχεία της εποχής, όπως έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα. Άραγε συνεχίστηκε και μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, η ίδια κατάσταση στο λοιμοκαθακτήριο της Σύρου όπως την περιγράφει ο Gosse ή κάπως διορθώθηκαν τα πράγματα με τους θεσμούς και τους υπαλλήλους του νέου κράτους ; Πως εξελίχθηκε και σε ποιές θέσεις η διαδικασία της λοιμοκάθαρσης μέχρι την λειτουργία του νέου μεγάλου λοιμοκαθακτηρίου το 1840 ;

Από την αρχή της λειτουργίας του «παλαιού» λοιμοκαθακτηρίου, η οποία αρχή δεν πρέπει να είναι μεταγενέστερη του 1825, στη θέση που το βρήκε ο Gosse το 1827 - και εδώ θα πρέπει να τονίσω και πάλι - ότι αυτό πρέπει να καταμετρείται σαν το πρώτο λοιμοκαθακτήριο του λιμανιού της Ερμούπολης , μιάς και ο χώρος στο Νησάκι πρέπει να υπολογίζεται σαν λοιμοκαθακτήριο μόνο για τους προεπαναστατικούς χρόνους , ξεχωρίζει και εντυπωσιάζει η τοποθέτηση μέσα στο λιμάνι. Ναι μεν ευρίσκεται επάνω σε ένα βραχώδες ακρωτήριο του οποίου μπορούσε να διακοπεί η επικοινωνία με την υπόλοιπη πόλη, αλλά εντός του φυσικού λιμένος. Μάλιστα το ίδιο συνέβη και με το νέο μεγάλο λοιμοκαθακτήριο που λειτούργησε το 1840. Και αυτό , παρ'ότι σαφώς εκτός της Ερμούπολεως, είναι εντός του φυσικού λιμένος της πόλης. Και η εντύπωση αυτή μεγενθύνεται από το γεγονός ότι το λιμάνι της Ερμούπολης είχε μία εκ της φύσεως της μοναδική θέση για την ίδρυση και λειτουργία λοιμοκαθακτηρίου , που δεν είναι άλλη από το Γαϊδουρονήσι ή Φανάρι που ευρίσκεται λίγο έξω από την μπούκα του λιμανιού. Και στραβός αν ήταν κάποιος, αυτό τον χώρο θα επέλεγε για την ανέγερση του λαζαρέτου. Τι έγινε λοιπόν και οι Ερμούπολιτες με τα πανέξυπνα μυαλά τους δεν μπόρεσαν να διακρίνουν κάτι τόσο εύκολα διακριτό ;

Η απάντηση είναι απλή και εύκολη. Τα λοιμοκαθακτήρια εντός του λιμένος της Ερμούπολης, είτε αυτό της επαναστατικής περιόδου , είτε το νέο του 1840 , χρησίμευαν για τη λοιμοκάθαρση σε όλα τα πλοία φυσικά, αλλά στους καιρούς που υπήρχαν επιδημίες στα άλλα λιμάνια της περιοχής (Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, Αλεξάνδρεια, Τεργέστη) και όταν στα πλοία υπήρχαν κρούσματα χολέρας ή πανούκλας ή κίτρινου πυρετού ή ευλογιάς, όταν τα πλοία ήταν «σπόρκα» όπως τα έλεγαν στην εποχή αυτή – όπως άλλωστε τα αποκαλεί και ο

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης στο διήγημα του «Βαρδιάνος στα σπόρκα» - η κάθαρση δεν γινόταν στα εντός του λιμένος λοιμοκαθακτήρια , αλλά προηγείτο κάθαρση είτε στο Γαϊδουρονήσι, είτε στο νησί της Δήλου. Δηλαδή η Ερμούπολη είχε στην πραγματικότητα τρία λοιμοκαθακτήρια διαφορετικών ταχυτήτων. Ένα επίσημο και μόνιμο μέσα στο λιμάνι , ένα με καλύβες ή παράγκες στο Γαϊδουρονήσι και ένα, με παράγκες και αυτό, επάνω στη Δήλο, τα δύο τελευταία εφεδρικά. Μάλιστα στο από 16 Μαρτίου 1840 έγγραφο της επί των Εσωτερικών Γραμματείας της Επικρατείας, που υπογράφεται από τον Γραμματέα Ν. Θεοχάρη προς τον Βασιλέα Όθωνα, περί αντικαταστάσεως του β' Γραμματέως του Υγειονομείου Σύρου λόγω απουσίας του, πολύ καθαρά περιγράφεται ο συμπληρωματικός – εφεδρικός ρόλος του λοιμοκαθακτηρίου της Δήλου: *«...Επειδή ως εκ της τοιαύτης παρατάσεως της απουσίας αυτού η υπηρεσία του ρηθέντος υγειονομείου υποφέρει ήδη και θέλει έτι μάλλον , αν έκτακτος τις περιστάσις προσκαλέση τον επιστάτην του εκτάκτου λοιμοκαθακτηρίου Δηλών, όστις εργάζεται εις το υγειονομείον Σύρου...»*.

Με αυτό τον τρόπο οι Ερμούπολίτες είχαν «και την πίτα γερή και τον σκύλο χορτάτο» , αφού στους άφοβους καιρούς η κάθαρση γινόταν με ασφάλεια μέσα στο λιμάνι τους με λιγότερα έξοδα και λιγότερα πήγαινε- έλα , ενώ στους επίφοβους καιρούς βοηθούσαν είτε το Γαϊδουρονήσι, είτε η Δήλος. Για το παραγκοειδές έκτακτο λοιμοκαθακτήριο της Δήλου υπάρχουν αρκετά έγγραφα στα Γενικά Αρχεία του Κράτους που επιβεβαιώνουν τη λειτουργία του μεταξύ του 1830 – 1840, είτε για τα έξοδα της βάρκας που πηγαινόφερνε υπαλλήλους και μηχανικούς από την Ερμούπολη στη Δήλο, είτε για έξοδα αποστολής γραμμάτων από και προς τους καθαριζόμενους επιβάτες και πληρώματα των πλοίων. Αλλά και αργότερα υπάρχουν μαρτυρίες γι' αυτό, όπως αυτή του 1871 του Karl Bernahrd Stark αλλά και δημοσιεύματα εφημερίδων για την ίδια χρονική περίοδο, όταν είχε εμφανιστεί επιδημία χολέρας στην Κωνσταντινούπολη. Όσο για το Γαϊδουρονήσι, η ανέγερση του μεγάλου φάρου σε αυτό, δεν είχε ξεκινήσει μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 1834 , γιατί εκεί είχαν αγκυροβολήσει πλοία από την Κωνσταντινούπολη με «σορκαρισμένους» επιβάτες από χολέρα. Οι επιβάτες αυτοί, από τους οποίους πέντε πέθαναν, είχαν μεταφερθεί σε καλύβες – παράγκες μάλλον - επάνω στο νησί και όσο έμεναν εκεί οι εργασίες για τον φάρο δεν ήταν δυνατόν να ξεκινήσουν.

Ως προς την ποιότητα της λοιμοκάθαρσης που γινόταν σε αυτό το πρώτο λαζαρέτο της Ερμούπολης , τα πρώτα χρόνια του νέου κράτους, δηλαδή από τα 1828 – 1840, δεν φαίνεται να διαφέρει και πολύ από εκείνη που βρήκε ο Gosse το 1827- 1828. Αυτό το μαρτυρεί όλη η ταξιδιωτική φιλολογία της εποχής, άθλιο τα ανεβάζουν, φρικτό το κατεβάζουν, όλοι οι ταξιδιώτες που έζησαν την εμπειρία του, αλλά και ο ίδιος ο Γραμματέας των Εσωτερικών του Βασιλείου της Ελλάδας Α. Πολυζωίδης σε έγγραφο του πρὸν τον Βασιλέα Όθωνα της 27^{ης} Απριλίου 1837 , εν όψει επιδημίας χολέρας που κάνει θραύση στη Σμύρνη, το περιγράφει ως ευρισκόμενο σε αξιοθρήνητη κατάσταση.

Μαρτυρίες για πρόσωπα υπαλλήλων του παλαιού λοιμοκαθαρητηρίου, τη μισθοδοσία τους, για τα έξοδα επισκευών του και για έξοδα επισκευής της βάρκας του υγειονομείου που έκανε συνήθως το δρομολόγιο Νησάκι – Λοιμοκαθαρητήριο , αλλά και δρομολόγια σε Δήλο και Γαϊδουρονήσι, υπάρχουν σε έγγραφα που ευρίσκονται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους. Να και κάποια από αυτά :

« Όθων

Επί τη από 1/12 Ιουν. προτάσει της επί των Εσωτερικών Γραμ: εγκρίνομεν μηνιαίαν ποσότητα 150 δραχ. διά την καθημερινήν αποστολήν γραμμάτων και φυλάκων εις το λοιμοκαθαρητήριον Δήλου, προσέτι δε και 2.284 δραχ διά την ανέγερσιν 12 παραπηγμάτων εντός του λοιμοκαθαρητηρίου Σύρου προς καθαρισμόν των επιβατών , επιφυλασσομένης τακτικής αποδείξεως των λογαριασμών. Η ποσότης αύτη θέλει περασθή επί της θέσεως του προυπολογισμού Έκτακτα Υγειονομικά έξοδα.

Αθήναις 2/14 Ιουν. 1837»

«Αθήναι 25 Αυγούστου 1836

Σχετικά με το Υγειονομείο Σύρου :

Μεταξύ του υγειονομείου και των νέων καταστημάτων της διαμετακομίσεως στη Σύρα υπήρχε εδώ και πολύ καιρό ένα πέρασμα επάνω στην αποβάθρα, χωρισμένο με κιγκλίδες, προσωρισμένο για την προσπέλαση των βαρκών των πλοίων που είναι σε καραντίνα. Επειδή ένα μέρος από αυτούς τους στυλίσκους αφαιρέθηκε κατά την διάρκεια της οικοδομήσεως των

νέων καταστημάτων, ο Διοικητής της Σύρου με την από 2/14 Αυγ. αναφορά του , μου εξέθεσε την αναγκαιότητα επισκευής τους ώστε να εμποδιστούν ανωμαλίες που θα μπορούσαν να συμβούν λόγω της μεγάλης συγκέντρωσης πραγματευτών σε αυτό το πέρασμα το οποίο είναι πάντοτε γεμάτο από βάρκες που υποβάλλονται σε καραντίνα. Επειδή όλα τα υλικά ευρίσκονται εκεί , τα έξοδα δεν θα ανέλθουν πάνω από 25 δραχμές. Εκτιμώντας αυτή την αποκατάσταση ως εντελώς απαραίτητη , λαμβάνω την τιμή να παρακαλέσω την αυτού Μεγαλειότητα όπως ευαρεστηθεί και συμφωνήσει εις την χρήσιν παρ' εμού του ως άνω μνημονευομένου ποσού των 25 δραχμών. Υποσημειούμαι με την πλέον βαθείαν εκτίμησιν προς την αυτού Μεγαλειότητα, ο ελάχιστος Γραμματέυς επί των Εσωτερικών». (Το πιο πάνω έγγραφο είναι στη γαλλική και η μετάφραση είναι δική μου).

«Μεγαλειοτάτη Άνασσα,

Πολλάκις ο δυστυχής υποφαινόμενος ανεφέρθη εις την επί των Εσωτερικών Γραμματείαν, εξαιτούμενος να με πληρώση τους δύο μήνας Απρίλιον και Μάιον του 1835 έτους, ότε ο ταπεινός υποφαινόμενος ήμην καθάρτης του λοιμοκαθαρηρίου Σύρας, από τον Φεβρουάριον του 1834 μέχρι τέλους Αυγούστου του 1835, αλλ' ενώ μου επλήρωσαν τον Φεβρουάριον, Μάρτιον, Ιούνιον, Ιούλιον και Αύγουστον, τον Απρίλιον και Μάιον δεν μου τους επλήρωσαν επί λόγω ότι δεν ήσαν χρήματα.

Προσπίπτω Άνασσα εις το έλεος της Μεγαλειότητος Σας, όπως διατάξετε όπου ανήκει και πληρωθούν εις τον δυστυχή υπήκοον Σας οι μισθοί των δύο ρηθέντων μηνών εκ δραχμών 64 ώστε να δυνηθώ να αποκτήσω τα προς το ζήν της πολυαρίθμου οικογενείας μου.

Εν Αθήναις 24 Μαρτίου 1837

Της Μεγαλειοτάτης Ανάσσης

Πιστός υπήκοος και δούλος

Βασίλειος Παναγιώτου».

Καλώς- κακού, ο πιο πάνω καθάρτης έχει αναθέσει και σε Γερμανό την σύνταξη της πιο πάνω ικεσίας του, έτσι ώστε να την διαβάσει σε κάθε περίπτωση η Βασίλισσα Αμαλία, δηλαδή η πιο

πάνω αίτηση είναι δίγλωσση (Ελληνικά – Γερμανικά). Μάλιστα στο τέλος η αίτηση του ικανοποιήθηκε αφού του πλήρωσαν το πιο πάνω ποσό των 64 δραχμών.

Ακόμη η πραγματικότητα της γραφειοκρατίας στην έκδοση των υγειονομικών πιστοποιήσεων του 1837 στο λιμάνι της Σύρου αποτυπώνεται στο πιο κάτω έγγραφο:

« Εν Σύρω την 11. Ιανουαρίου 1837

Προς τον Διοικητήν Σύρου

Περί της απολύτου ανάγκης τετάρτου γραφέως

Αν και από πρώτης του τρέχοντος έτους έβαλα εις πράξιν , τας περί διατιμήσεως των υγειονομικών δικαιωμάτων εισπράξεις κατά τα Β. Διατάγματα διά των τριπλοτύπων, οι εις το υγειονομικόν τούτο κατάστημα τρείς Γραμματείς δεν επαρκούσι να διεκπεραιώσιν αυθημερόν όλας τας παρουσιαζομένας υποθέσεις και να ενεργώσιν ενταυτώ την έκδωσιν 30 και 40 τριπλοτύπων ενδεικτικών καθ ημέραν, ως πολλαπλασιασθέντα τα χρέη της Γραφικής υπηρεσίας.

Όθεν απόλυτος ανάγκη απαιτεί να προστεθή και τέταρτος γραφεύς , δια να μη προξενώνται προσκόμματα εις την πρόοδον της υπηρεσίας και παράπονα των πλοιάρχων, οίτινες δεν θα δυνηθούν όσοι είναι έτοιμοι να αναχωρούν , περιμένων έκαστος το τριπλότυπον ενδεικτικόν του, δια να αναχωρήση και το πλείστον μέρος τούτων θα μένη διά την αύριον. Ως τοιούτον λοιπόν προτείνω τον εις το υγειονομικόν τούτο κατάστημα υπηρετούντα υπάλληλον κύριον Χριστόδουλον Οικονόμου υδραίον, όστις αν και το δίπλωμα του διορισμού του υπάρχη ως φύλαξ, καταγίνεται και εις τα της γραφικής υπηρεσίας χρέη και εκπληροί αυτά προθύμως και ακριβώς. Τούτον ευρών ικανόν, τίμιον και άξιον, πραγματικώς δοκιμάσας αυτόν έχοντα χρηστά ήθη, παρακαλώ την Β. ταύτην Διοίκησιν ίνα ευαρεστηθείσα αναφέρει όπου δει , διά της εγκρίσεως του, ήδη μάλιστα ότι ο υγειονομικός διοργανισμός είναι εγγύς να δημοσιευθή. Εις εναντίαν δε περίστασιν παρατηρώ εις την Β. ταύτην Διοίκησιν , ότι η υγειονομική υπηρεσία δεν δύναται ειμή να οπισθοδρομή πολύ εις τας σπουδαίας πράξεις και ενεργείας της , από παράπονα των πλοιάρχων , τα οποία θέλουν κορυφοθώσι μη λαμβάνοντες τάχιον την διεκπεραίωσιν των υποθέσεων των.

Είμ' εύελπιδες κύριε Διοικητά ! , ότι γνωρίζοντας εκ του πλησίον τας πολυαρίθμους υπηρεσίας του υγειονομείου τούτου, το οποίον αποτελεί όλα τα άλλα σχεδόν υγειονομεία του Κράτους, θέλετε ευαρεστηθεί και ενεργήσει τάχιον τον διορισμόν του ανωτέρω Γραφέως.

Ευπειθέστατος

Ο υγειονόμος Σύρου

Ν. Α Βόκου» .

Στα παράπονα του Βαρώνου της Αλβέργης Viktor Roche και του Auguste Roche, επιβατών του γαλλικού ατμόπλοιου Le Dante , προερχόμενου από τη Σμύρνη, για το ότι δεν τους επιτρέπουν οι φύλακες του λοιμοκαθατηρίου την ελευθεροκοινωνία, παρ'ότι έχει παρέλθει το χρονικό διάστημα των 21 ημερών παραμονής τους προς κάθαρση στο λοιμοκαθατήριο της Σύρου, τα οποία παράπονα περιγράφονται στην από 30 Νοεμβρίου 1837 επιστολή τους προς τον Διοικητή της Σύρου Δημήτριο Χρηστίδη, αυτός δίνει τις ακόλουθες ιδιόχειρες οδηγίες στις υγειονομικές αρχές που επιβλέπει, γράφοντας τις στη συνέχεια της επιστολής και ακριβώς κάτω από την υπογραφή του Βαρώνου:

«Διευθύνεται εις το υγειονομείον Σύρου με την παραγγελίαν του να απέλθη αυτοπροσώπως εις το λοιμοκαθατήριον ο υγειονόμος και να παρατηρήση εις τους αναφερομένους ότι το ληφθέν παρά της υγειονομικής επιτροπής μέτρον έγινε μετά πολλήν και ώριμον συζήτησιν και ενεκρίθη παρά της διοικήσεως διά το συμφέρον της δημοσίου υγείας και ότι εις τας 23 λαμβάνουν ελευθέραν κοινωνίαν , εάν δε επιθυμούν να αναχωρήσωσι πριν της ρηθείσης προδεσμίας είναι ελεύθεροι να επιβιθασθώσιν εις οποιονδήποτε πλοίον χωρίς να λάβωσι ελευθέραν κοινωνίαν με τον τόπον. Ταύτα θέλουσι κοινοποιηθή εις τους ρηθέντας με περιποιητικόν τρόπον. Τη 18. Νοεμβρίου 1837 .Ο Διοικητής Σύρου Δ. Χρηστίδης» .

Βέβαια κάτι δεν πάει καλά με τις ημερομηνίες, γιατί δεν μπορεί ο Βαρώνος να γράφει στο τέλος της επιστολής του «*Au Lazaret de Syra 30. November 1837*» και ο Χρηστίδης να απαντά στις 18 Νοεμβρίου ! Η πρώτη εντύπωση που δημιουργείται είναι ότι ο Χρηστίδης γράφοντας ο ίδιος τις οδηγίες , ποιος ξέρει με τι άλλα ζητήματα καταπιάστηκε και ζαλισμένος έγραψε άλλα αντί άλλων στις ημερομηνίες. Και τούτο γιατί ο Βαρώνος στην επιστολή του αναφέρει και

άλλα στοιχεία που κάνουν την αναγραφή της χρονολογίας 30 Νοεμβρίου στην επιστολή του ασφαλή.

Αλλά φαίνεται τελικά ότι καθόλου δεν ζαλίστηκε ο τετραπέρατος Χρηστίδης . Απλώς οι Victor και Auguste Roche χρησιμοποιούν ημερολόγιο που τρέχει 12 ημέρες μπροστά από το ημερολόγιο που χρησιμοποιούσαν όλοι τότε στην Ελλάδα. Δηλαδή αυτοί γράφουν με το νέο ημερολόγιο, παρ'ότι βρίσκονται σε τόπο που χρησιμοποιούν το παλαιό ημερολόγιο και ο Χρηστίδης δίνει οδηγίες στους υφισταμένους του με το παλαιό ! Το αστείο όμως του πράγματος είναι ότι το 23 που αναφέρει ο Χρηστίδης, αφορά σε παραμονή επί πλέον 5 ημερών στο λοιμοκαθατήριο, ήτοι 23 Νοεμβρίου, ενώ με το ημερολόγιο του Βαρώνου πέφτουμε στις 23 Δεκεμβρίου, σκέτη καταστροφή δηλαδή για τους μάλλον δικαίως παραπονούμενους ευγενείς !

Ωραίο είναι και το έγγραφο που αναφέρεται στις αναγκαίες επισκευές της βάρκας του υγειονομείου, της ίδιας που θα έπρεπε να πάει τον υγειονόμο Ν. Βόκου στο λοιμοκαθατήριο για να εξηγήσει με περιποιητικό τρόπο τα καθέκαστα στον διαμαρτυρόμενο ευγενή :

« Προυπολογισμός του λεπτουργού Δημητρίου Καράλη διά την επισκευήν της υγειονομικής λέμβου.

Δι' ένα ξύλον οξειάν χρησιμεύον διά κόντρα καρίνα και κουπαστάς και σχίσμιον αυτού δραχμ. 7 λεπτά 50.

Διά δύο οκάδες καρφία προς δραχμ. 1.80/οο η οκά δραχμ. 3 λεπτά 60.

Διά τρία ημερομίσθια των λεπτουργών προς δραχμ. 3 έκαστον 9 δραχμ.

Δι' εν ήμισι όμοιον του καλαφάτου προς δραχμ. 3 έκαστον 4 δραχμ. 50 λεπτά.

Διά στουπί και πίσσαν του καλαφάτου 4 δραχμ. 50 λεπτά.

Διά σιδηρούν στεφάνι του ποδοστάματος 1 δραχμ

Διά τέσσαρα κουπιά προς δραχμ. 3 έκαστον 12 δραχμ.

Δια βαφάς προς χρωματισμόν 7 δραχμ.

Δια είκοσι πήχες πανί αμερικάνικον αλεστά προς εξήντα η πήχη χρησιμεύον διά /Ν. τένταν/
σκηνήν δραχ. 12. Το όλον 60 δραχμ. και 60 λεπτά.

Εν Ερμουπόλει την 23 Μαΐου 1836

Ο λεπτουργός Δημήτριος Καράλης

Ο υγειονόμος Ν. Α Βώκου» .

Τέλος στα Γενικά Αρχεία του Κράτους υπάρχουν αρκετές αποδείξεις εισπράξεων από τρίτους λόγω παροχής υπηρεσιών και εργασιών για λογαριασμό της υγειονομικής υπηρεσίας Σύρου, όπως : « Ο υποφαινόμενος πλοίαρχος της ελληνοεμπορικής βελλούς Νικόλαος Πινιόλος έλαβον παρά του υγειονομείου Σύρου δραχμάς επτά ήμισι, Αρ: 7 : $\frac{1}{2}$ διά ναύλον μου όπου μετέφερα μέχρι Δήλου τον κύριον υγειονόμον επιστάτην του λοιμοκαθαρητηρίου και τον τέκτονα διά να παρατηρήσωσι την θέσιν του συστηθέντος λοιμοκαθαρητηρίου.

διά τούτο δίδω τριπλήν την παρούσαν απόδειξιν εν Μύκονω την 8 7βρίου1836

Διά τον αγράμματον Νικόλαο Πινιόλο σταυροσιμένεται Κωνσταντίνος Αλεξανδρόπουλος» , και

«Ο υποσημειόμενος επληρώθην από το υγειονομείον Σύρου διά τιποτικά εκατόν πιστοποιήσεων ανά δύο λεπτά εκάστη δραχμάς 2 και εις ένδειξιν έδωσα τριπλήν την παρούσαν απόδειξιν.

Ερμούπολις την 30 7βρίου 1836

Ο τυπογράφος

= Γ. Μελισταγής . » .

